

2. program: Uvajanje koncepta učne težave v osnovni šoli s pomočjo inkluzivnih timov

Navodila za načrtovanje in izvajanje preizkusov na področju usvajanja osnovnih akademskih spretnosti - branja, pisanja, računanja

Na tem mestu predstavljamo konkretna navodila za načrtovanje in izvajanje preizkusov na področju branja, pisanja, računanja, ki jih opisuje Wright (1992).

Pri oblikovanju preizkusov se mora učitelj odločiti za reprezentativne primere nalog, ki so primerne določeni razvojni, razredni stopnji (npr. besedila, s pomočjo katerih bo preverjal razvoj spretnosti branja, sezname težkih besed za katere želi, da jih učenci usvojijo...).

Pri tem mora učitelj gradivo razporediti glede na stopnjo zahtevnosti (npr. besedilo, ki je zahtevnostno primerno na začetku razreda in besedilo, ki bi bilo primerno na koncu istega razreda...). Učitelj lahko primere besedil, nalog izbere glede na trenutno stopnjo učenčevega funkcioniranja in jih stopnjuje glede na dejanski razvoj spretnosti. Učitelj večkrat in pogosto spremlja učenčev razvoj spretnosti na isti stopnji zahtevnosti. Ko na tej stopnji zahtevnosti učenec izkaže želen napredek učitelj temu primerno dvigne tudi stopnjo zahtevnosti (npr. uporabi zahtevnejše besedilo, nov seznam besed...).

Pri izvajanju preizkusov mora učitelj paziti na:

- uporabljeno gradivo (kako izbere gradivo, da je gradivo primerne stopnje zahtevnosti in glede na to primerljivo s predhodnimi meritvami s pomočjo katerih spremljamo doseganje specifičnega cilja)
- navodila, ki jih učencem poda pred samo aktivnostjo (pri spremljanju napredovanja v smeri določenega cilja morajo biti navodila ob večkratnih meritvah poenotena)
- primeren izbor časovne omejitve (za merjenje funkcioniranja na določeni stopnji zahtevnosti mora biti časovna omejitev ob večkratnih meritvah poenotena)
- način točkovanja (ob večkratnih meritvah mora biti način, sistem točkovanja izbran in poenoten)

2. program: Uvajanje koncepta učne težave v osnovni šoli s pomočjo inkluzivnih timov

Primeri navodil za načrtovanje in izvajanje preizkusov:

BRANJE

Postopek:

Učitelj preizkus z učencem izvede individualno.

Učenec eno minuto glasno bere vsakega izmed treh različnih besedil, odstavkov (za vsako besedilo, odstavek ima eno minuto časa). Učitelj odstavke oz. besedila izbere s pomočjo učnega načrta in reprezentativnega primera bralnega gradiva, ki ga pri poučevanju znotraj razreda uporablja (npr. besedila iz berila, revij, časopisov...).

Učitelj ob učenčevem glasnem branju vsakega odstavka, besedila šteje število pravilno in napačno prebranih besed.

Na ta način učitelj za vsak odstavek, besedilo pridobi število pravilno prebranih besed. Učenčev trenutni nivo funkcioniranja avtomatizacije spretnosti branja naj bi prikazovalo število prebranih besed tistega odstavka, ki je glede na število pravilno prebranih besed drugih dveh odstavkov po rezultatu na sredini.

Učitelj rezultat prikaže s pomočjo tabele, grafa in preizkus v enaki obliki redno ponavlja. Učitelj je pozoren tudi na vrsto napak, kar mu omogoča načrtovanje nadaljnjega poučevanja. Spremljanje glasnega branja učitelju pomaga oceniti razvoj avtomatizacije in fluentnosti branja, ki jo mora učenec za nadaljnje uspešno učenje s pomočjo branja razvijati. S pomočjo ocene fluentnega branja učitelj lažje oceni in načrtuje aktivnosti, vsebine in z njimi povezano bralno gradivo, ki je za učenca na določeni stopnji razvoja spretnosti branja primerno.

Fluentno branje v najnovejših raziskavah opredeljujejo kot mero s pomočjo katere lahko v veliki meri sklepamo tudi na bralno razumevanje. Kljub temu različni avtorji predlagajo in oblikujejo tudi preizkuse, ki so bolj neposredno povezani z bralnim razumevanjem. V prvem koraku po že opisanem postopku izberejo starosti, razvojni stopnji primerne odlomke besedil. Pri tem vsakem odlomku vsako sedmo besedo izpustijo. Učenec nato pri preizkusu skuša vstaviti smiselno besedo, obstaja pa tudi možnost, da učitelj za posamezno prazno polje učencu ponudi tri različne besede, med katerimi učenec mora izbrati pravo, smiselno.

V splošni literaturi glede bralnega razvoja je hitrost glasnega branja (hitrost ob kateri je učenec sposoben besedilo pretvoriti v govor) pojmovana kot ena izmed pomembnih karakteristik uspešnega, spretnega branja (Adams, 1990).

Tudi psihologi so sposobnost avtomatičnega, hitrega odzivanja pojmovali kot pomemben element bralnega razumevanja. Fluentno branje ni vedno opredeljeno s hitrostjo in pravilnostjo prepoznavanja besed, vendar je taka opredelitev v ZDA širše sprejeta. Tudi raziskave med hitrostjo, pravilnostjo dekodiranja besed in bralnim razumevanjem so pokazale tesne povezave med temi elementi (Connell, 2005, po Fuchs, Fuchs, Hops, Jenkins, 2001, Jenkins, Fuchs, von den Brock, Espin, Deno, 2002).

Na kaj učitelj mora biti pozoren?

- Učitelj napake vedno šteje na isti način.
- Kot napako ne štejemo besed, ki jih učenec sam popravi, prav tako kot napako ne štejemo ponavljanje besed, narečno izgovarjavo besed ali napačen naglas v besedi. Besede, ki jih učenec doda sam ne upoštevamo. Kot napako štejemo zamenjavo besed, zamenjavo vrstnega reda besed, izpuščanje besed, besede, ki jih namesto učenca prebere učitelj ter izpuščeno zaporedje več besed, ki se šteje kot ena sama napaka.

2. program: Uvajanje koncepta učne težave v osnovni šoli s pomočjo inkluzivnih timov

- Če se učenec pri besedi obotavlja več kot tri sekunde besedo prebere učitelj.
- Učitelj na začetku uporabi vedno ista navodila (npr. Ko rečem »zdaj« prični z branjem in beri do konca besedila. Če naletiš na besedo, ki jo ne poznaš ti bom pomagal. Pri branju se potruji kot najbolje zmoreš. Imaš še kakšno vprašanje? Želim ti uspešno branje...).
- Po eni minuti učenec preneha z branjem; učitelj prešteje število vseh besed, ki jih je učenec skušal prebrati ter odšteje število napak – na ta način pridobi informacijo o številu pravilno prebranih besed v eni minuti; učitelj lahko izračuna tudi procent pravilno prebranih besed.
- Če se pojavi težava, da učenec večkrat izpusti zaporedje več besed štejejo izpuščeno zaporedje kot eno napako, skupnemu seštevku vseh prebranih besed pa odštejemo eno točko.

Priprava gradiva:

- besedilo naj ne vsebuje slik,
- učitelj naj razmisli o primernem številu besed v besedilu (npr. 100-150 besed v drugem razredu, v višjih razredih 250)
- besedilo naj ne vsebuje prezapletenih, novih besed in pojmov
- v besedilu ne sme biti preveč dolgih besed
- učitelj pripravi kopijo besedila za učenca in kopijo zase (na učiteljevi kopiji je ob posamezni vrstici zapisano tudi število besed v posamezni vrstici)

PISANJE

Postopek:

- Učitelj lahko preizkus izvaja individualno, lahko pa tudi z večjo skupino ali celotnim razredom.
- Učitelj za vsakega učenca pripravi delovni list, ki se prične z uvodnim, nedokončanim stavkom ali odstavkom, ki ga bo učenec uporabil kot začetek kratke zgodbe, opisa, pripovedi. Vsak učenec ima eno minuto časa, da razmisli o tem, kaj bi v zvezi s temo lahko zapisal. Po prvi minuti pričnejo učenci s tri minutnim pisanjem.
- Učitelj lahko učenčev zapis ocenjuje na več različnih načinov. Prešteje oz. oceni lahko število besed, ki jih je učenec uporabil v zapisu, število pravilno zapisanih besed, število pravilno zapisanih sekvenc, oz. zaporedij, število slovnično pravilno zapisanih povedi...
- Učitelj rezultat prikaže s pomočjo tabele, grafa in preizkus v enaki obliki redno ponavlja. Učitelj je pozoren tudi na vrsto napak, kar mu omogoča načrtovanje nadaljnjega poučevanja. S pomočjo preizkusa učitelj preveri pravilnost in fluentnost učenčevega pisanja (kako tekoče oz. pravilno oblikuje in zapiše svoje misli).

2. program: **Uvajanje koncepta učne težave v osnovni šoli s pomočjo inkluzivnih timov**

Na kaj učitelj mora biti pozoren?

- Uvodni del, stavek naj bo podan v nedokončani obliki. Učenca naj spodbuja h kreativnemu pisanju in ne k naštevanju (npr. doživljajsko pisanje v prvi osebi, npr. »To poletje sem s prijatelji odšel jadrat. Nekega dne nas je na morju zajela nevihta ...«).
- Učitelj na začetku uporabi vedno ista navodila (npr. Danes želim, da napišete kratko zgodbo. Prebral vam bom njen začetek. Imeli boste minuto časa, da razmislite o tem, kako bi se lahko zgodba nadaljevala. Po premisleku boste imeli tri minute, da zgodbo zapišete. Ali ima kdo še kakšno vprašanje?).
- Učitelj se mora odločiti za sistem točkovanja:
  - prešteje število zapisanih besed
  - prešteje število zapisanih črk
  - prešteje število pravilno zapisanih besed
  - prešteje število pravilno zapisanih sekvenc, oz. besednih zaporedij - kot pravilno sekvenco štejemo pravilno zapisano začetno besedo, številski zapis časa, datumov, letnic (zapis naravnih števil drugače ne štejemo), ločila, besede v naslovu. Kot napačno (nepravilno) štejemo: napačno zapisano besedo, napačno zaporedje besed, napačno uporabo ločil.

^Moje^ počitnice^ na^ morju	4
^V^ ponedeljek^, ^24.^ junija^ 2009^ smo^ ob^ 8.00 ^ uri ^	15
zjutraj ^ odpotovali ^ na^ morje^. ^Z^ avtom ^ smo^ se^ odpeljali	24
^ proti ^ slovenski obali^. ^V^ avtu ^ smo^ bili^ vsi ^ člani^ naše^	35
družine^: ^ očka^, ^ mama^, ^ moja 2 brata^ in^ jaz^.	44
44 pravih sekvenc pri 3-minutnem pisanju.	

PRAVILEN ZAPIS POSAMEZNIH BESED – črkovanje, zlogovanje

Postopek:

- Učitelj lahko preizkus izvaja individualno, lahko pa tudi z večjo skupino ali celotnim razredom.
- Učitelj dve minuti glasno bere besede katere želi, da jih učenec drugo za drugo pravilno zapiše (na vsakih deset sekund prebere novo besedo, ki jo dvakrat ponovi). Učitelj lahko ta preizkus izvede tudi tako, da mora dane besede učenec glasno zlogovati, črkovati. V slovenskem jeziku bi lahko preizkus prišel prav tudi takrat, ko usvajajo učenci zapis težkih besed, za katere je učitelj pripravil seznam besed, ki jih morajo učenci usvojiti (npr. konj, ključ, vrabci, robček, domov...).

2. program: Uvajanje koncepta učne težave v osnovni šoli s pomočjo inkluzivnih timov

- Učitelj beleži število pravih zaporedij glasov, zlogov, črk, zapisanih besed (mi-za, m-i-z-a).
- Učitelj rezultat prikaže s pomočjo tabele, grafa in preizkus v enaki obliki redno ponavlja. Učitelj je pozoren tudi na vrsto napak, kar mu omogoča načrtovanje nadaljnega poučevanja.

Na kaj učitelj mora biti pozoren?

- Učitelj oblikuje daljši seznam besed, ki so primerne na določeni razvojni stopnji, v določenem razredu
- Učitelj na začetku uporabi vedno ista navodila (npr. Prebral vam bom nekaj besed. Želim, da vsako besedo pravilno zapišete. Vsako besedo bom dvakrat glasno ponovil. Za pisanje vsake besede vam bom dal nekaj časa. Ko vam povem novo besedo le-to hitro zapišite četudi s pisanjem prejšnje mogoče še niste zaključili. Ali imate še kakšno vprašanje?).
- Učitelj v dveh minutah učencem v nižjih razredih prebere približno 12, v višjih razredih pa 17 besed.
- Učitelj se mora odločiti za sistem točkovanja:
  - lahko prešteje število pravilno zapisanih črk, zlogov, ali izgovorjenih zlogov, imenovanih črk
  - lahko prešteje število pravilno zapisanih besed, zlogovanih, črkovanih besed
  - lahko prešteje število pravilno zapisanih zaporedij

Primer štetja pravilno zapisanih zaporedij;

ˆmˆaˆčˆkˆaˆ - šest točk (pri tem štejemo tudi začetek in konec besede)

ˆmčˆkˆaˆ - štiri točke (pri tem štejemo tudi začetek in konec besede)

MATEMATIČNE SPRETNOSTI IN ZNANJA

2. program: Uvajanje koncepta učne težave v osnovni šoli s pomočjo inkluzivnih timov

Postopek:

- Učitelj lahko preizkus izvaja tudi z večjo skupino ali celotnim razredom.
- Preizkuse lahko oblikuje tako, da zajemajo več spretnosti ali samo eno izmed spretnosti, ki jih učenec za razvoj določene spretnosti mora obvladovati.
- Preizkuse učitelj oblikuje s pomočjo vsebin, gradiva, ciljev, ki jih v razredu pri poučevanju uporablja (npr. sestavi serijo računov s katerimi bo preveril spretnost seštevanja dvomestnih števil v stolpcu).
- Učitelji za vsak preizkus omeji čas reševanja (1-5 minut – odvisno od spretnosti, ki jo želi spremljati).
- Učitelj beleži število pravilno izvedenih računov ali delnih rešitev (npr. učenec reši nalogo samo delno pravilno).
- Učitelj rezultat prikaže s pomočjo tabele, grafa in preizkus v enaki obliki redno ponavlja. Učitelj je pozoren tudi na vrsto napak, kar mu omogoča načrtovanje nadaljnjega poučevanja.
- V začetnem oblikovanju M-CBM preizkusov so se osredotočali predvsem na preizkuse osnovnih računskih operacij, sedaj pa nekateri avtorji navajajo tudi pomen oblikovanja preizkusov, ki vključujejo tudi uporabne naloge.

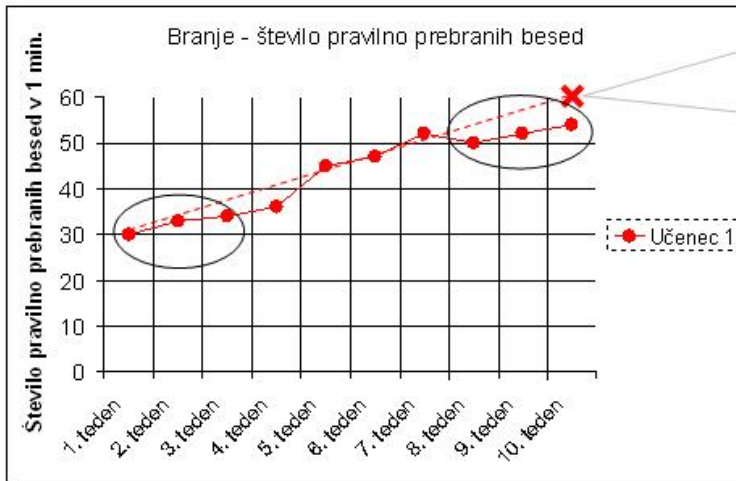
Na kaj učitelj mora biti pozoren?

- Učitelj mora biti pozoren na izbor reprezentativnih primerov nalog, s pomočjo katerih bo spremljal razvoj določene spretnosti (npr. usvajanje strategije seštevanja in odštevanja dvomestnih števil v stolpcu).
- Učitelj mora poznati zaporedje razvoja osnovnih matematičnih spretnosti (npr. najprej pri računanju v stolpcu seštevamo in odštevamo enomestna števila brez prehoda, nato s prehodom ...).
- Učitelj lahko isti preizkus uporabi tudi kasneje, da preveri kako je določeno spretnost učenec v daljšem časovnem obdobju ohranil.
- Učitelj se odloči za način točkovanja; lahko prešteje število pravilno rešenih računov (upošteva lahko tudi delne rešitve).

2. program: **Uvajanje koncepta učne težave v osnovni šoli s pomočjo inkluzivnih timov**

Oblikovanje grafičnega prikaza

Na tem mestu v namen lažje predstavljalnosti prikazujemo tudi primer grafične predstavitve rezultatov na CBM preizkusu fluentnega branja.

Zastavljen cilj (učitelj ga zastavi skupaj z učencem glede na učenčev izhodiščni nivo funkcioniranja). Pri tem učitelj glede na učenčevo napredovanje lahko končno zastavljen cilj tudi primerno prilagodi (zviša, zniža).

Učitelj lahko učenčev napredek oceni glede na:

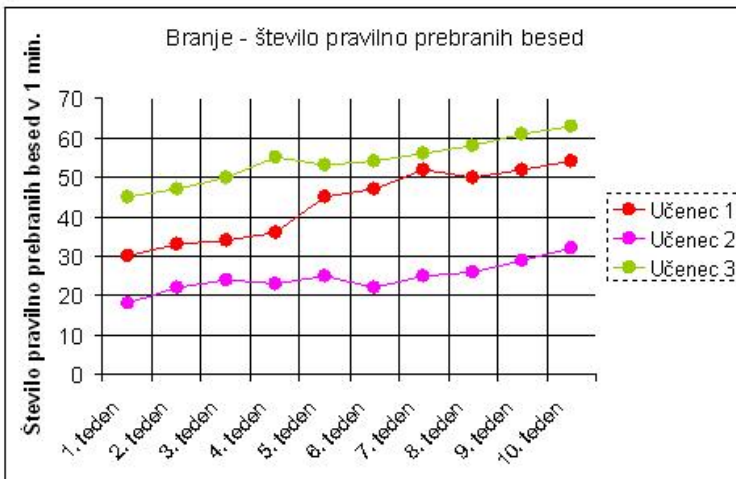
Začetno in končno stanje: ○

Črta, ki predstavlja pričakovano napredovanje učenca.

Glede na učenčevo napredovanje proti zastavljenemu cilju, ki ga ocenimo glede na položaj treh zaporednih meritev:

Optimalno napredovanje proti zastavljenemu cilju.

Učitelj morda prilagoditi poučevanje ali učni cilj.

- Navpična os – opis otrokove storitve (npr. v eni minuti pravilno prebere ... besed).
- Vodoravna os – število tednov v katerih bo potekalo načrtovano poučevanje spretnosti – npr. 10 tednov.
- Glede na začetno funkcioniranje otroka zastavimo ustrezen končni cilj - npr. vsak teden želimo, da otrok prebere pravilno tri besede več kot predhodni teden; če je tednov 10, to pomeni, da bo ob koncu poučevanja v eni minuti pravilno prebral 30 besed več, kot na začetku. Ko začetnemu stanju (npr. da je učenec na začetku v eni minuti pravilno prebral 30 besed) prištejemo željen cilj, dobimo končni cilj, rezultat, ki naj bi ga učenec po desetih tednih usvojil. Ko učitelj oblikuje cilj, ga na grafičnem prikazu tudi označi (npr. z X) in s črto poveže končni željen rezultat z začetnim rezultatom učenca.
- Grafični prikaz lahko učitelj prikaže tako, da na njem spremlja rezultate posameznega učenca ali več učencev. Glede na učenčeve rezultate lahko sproti prilagaja tudi samo poučevanje in zastavi/prilagodi učencu primeren cilj (cilj, ki ga učenec lahko doseže).

Viri in literatura:

Shinn, M. (1989). Curriculum-Based measurement. Assessing special children. London: The Guilford Press.

»Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja; prednostne usmeritve Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.«

Projekt ESS1: Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje 2008 – 2011

2. program: Uvajanje koncepta učne težave v osnovni šoli s pomočjo inkluzivnih timov

Wright, J. (1992). Curriculum – Based Measurement: A Manual for teachers.
<http://www.jimwrightonline.com/pdfdocs/cbaManual.pdf>, dostopano 4.5.2009